

I likhet med de fleste andre "illegale" aviser skal også Siste Nyttts Historie skrives. Det er usværkommelig for oss i redaksjonen å skrive dette på egen hånd, og vi har hittil bare fått hjelp av et fåtall av våre medarbeidere. Vi vil derfor be alle våre distributører - enten de fikk noen hundre eksemplarer eller bare noen ganske få - så snart råd er å sende inn en beretning om sitt arbeid i avisen, blant annet hvor avisene kom fra og hvor de gikk hen. Spesielt ønsker vi å høre nærmere fra de som ble arrestert i forbindelse med arbeidet i Siste Nytt. Innsendte beretninger bør sendt til Siste Nyttts redaksjon, postboks 735, Oslo.

Det er ikke fritt for at vi som arbeidet daglig med avisen opplevde mange spennende episoder, men det blir for langt å komme inn på det her. Vi vil imidlertid bare få opplyse at det lykkedes aldri for Gestapo å komme inn i avisen. I januar i år haddé vi en særdeles vanskelig tid da den ene av redaktørene ble arrestert. Men han slapp heldigvis ut etter en måned uten at det ble oppdaget hvilken stilling han hadde.

Gjennom forskjellige kanaler er vi av abonnentene blitt bedt om å offentliggjøre navnene til dem som daglig arbeidet i Siste Nytt. Denne anmodning kan vi dessverre ikke etterkomme. Ja vi framleis ønsker å være anonyme. Men litt kan vi opplyse. I redaksjonen var det 3 mannlige redaktører som alle var funksjonærer på offentlig kontor. Vi hadde 3 kvinnelige stenografdamer eller redaksjonssekretærer. Også de hadde kontorpøst om formiddagen. Det var en kvinnelig distribusjonssjef, en trykkerisjef og 2 kvinnelige trykkeriassistenter. Disse 4 var solvsagt avskåret fra å ha vanlig formiddagsarbeid.

Det er alt i alt kommet ut 186 nr. av Siste Nytt med et totalopplag av 506.300 eksemplarer. Vi var såvidt i stand til å utgi den eneste organiserte "illegale"

avis som kom ut daglig og som hadde med seg murgennyhetene fra London. Det var meget arbeid med avisen, men det gikk takket være den pliktkjensle og interesse, det mot og den offervilje som ble vist av alle som kom i kontakt med avisen. Og vi vil her nytte høve til å takke hver enkelt for deres innsats. Spesielt vil vi få takke våre dyktige og modige distributører som hver og en hadde det farefulle arbeid å bringe avisen til de forskjellige hjem og kontorer. Og blandt distributørene vil vi få lov til å nevne "Frihetssenderen" som var med fra begynnelsen av og som aldri var borte fra sitt arbeid. Denne forhennevende embetsmann som er over 80 år gammel gikk daglig med sin bunns på om lag 400 eksemplarer fordelt på over 25 steder.

Til slutt et par ord om den politiske situasjonen. Da fienden sto i landet ble det holdt slik at all partipolitisk strid og uenighet forsvant, og folket sto samlet mot overfallsmennene og quislingene. Vi har nå fred i landet, og den frie demokratiske norske forfatning er igjen en realitet. Vi nordmenn må nå vise at vi er modne for denne demokratiske forfatning og at vi kan stå sammen slik som i fredens dager for å gjenoppbygge landet vårt. Det er vårt håp at vi nå i gjenoppbyggingstiden ikke går for meget opp i partipolitikken, vi mener at det kan være uheldig da det kan føre med seg klassestrid og arbeidstvister. Og vi har nå ikke råd til å tape vår arbeidskraft på grunn av indre uenighet. Tiden er ennå ikke kommet da vi bare kan kreve og forlange men vi må framleis streke for å bringe landet på fote og for å lego de sår som den tyske okkupasjon har ført med seg. Vi må renonsere på mange goder for at vår eksport og våre valutareserver skal stabiliseres. Og våre landsmenn som har lidt mest i disse årene, har krav på hjelp fra hele folket.

De store trærne.

Av Willy Klevenberg.

HOLD HODET OVER TAKEN, sier den tyske kulturhistorikeren Jacob Burchardt. Ja, det er sannelig ikke så lett bestandig i de tidene vi gjennomlever. Den nye tid og nyordningen i Europa kjemper seg fram gjennom et tilsynelatende egyptisk mørke mot urett og vold, mot løgn og bedrag, mens motstanderne driver et intenst tåkeleggingsarbeid for å skjule sin egen manøvrer og for om mulig å vilde folkene slik at de ikke får øye på den nye tids veg og dens mål. Vi skal innrømme at motstanderne av den nye tid har benyttet sine tåkeleggingsmetoder meget klokt og med godt resultat, men nettopp derfor ser vi det som vår oppgave å gjøre folk oppmerksom på at de er på villspor, og at de har vært utsatt for løser som har gjort opp sitt bestikk galt.

Vårt norske folk i dag minner i mangt og meget om Peer Gynt da han traff Dovregubbens datter. Han vilde gjerne se tingene annerledes enn de var, og slik ble det at «svart tykkes hvitt, og stygt tykkes vent, stort tykkes lite, og skiddent tykkes rent». Men da han havnet hos Dovregubben selv - den tids Rottenikk eller leder av «heimefronten», så klarte han ikke riktig å følge med i tåkeleggingen og forvirringen, slik at Dovregubben måtte ta ham i «kur mot den hersens menneskenatur». «I venstre øye jeg risper deg litt, så ser du skjert, men alt du ser, tykkes glidt og gjeyt».

Jeg er kommet over et illegalt skrift fra fredag den 12. januar i år som bærer tittelen «Siste nytt». Her står en artikkel som heter «De store trærne». Avisen kommer tydeligvis fra nordmenn i Sverige, for den benytter svenske ord i mangel av norske.

«Et land og et folk», heter det, «preges av ledere som skyter opp av folkedypet, de store personligheter, menn eller kvinner, som i kraft av sine rikere evner, sin vilje, flid og dyktighet, hever seg opp over gjennomsnittet. Slik har det vært i alle land gjennom tidene, og slik vil det alltid være». Og avisen fortsetter: «Vårt land hadde mange av disse store, staute trærne i forrige århundre. Det var de store personlighetene, høvdingeslektene, som vokste fram av folket som Norges ansikt utad mot verden, styret og utviklet folket og preget det gjennom eksemplets makt. Det søltes som en åre å være nordmann. Det gav kraft og selvtillit i utlandet å kunne si: «Jeg er norsk». Måtte det alltid være slik», sier avisen. «Dette er den viktige arven våre fedre har etterlatt seg. Det er vår plikt og vår oppgave å forvalte den, verne om den, øke den slik at våre barn og kommende slekter kan få leve i et fritt land med åreiker minner, i trygghet og fred».

Ja, det er riktig som det sies; vi har hatt mange store, staute trær som har ruvet langt utover Norges grenser, og når avisen snakker om forrige århundre, så måtte det vel være menn som Bjørnson, Ibsen, Vinje, P. A. Munch og Aasen, for å nevne noen, og Nansen og Christian Michelsen, for å ta med to som også levde langt inn i vårt århundre, og enten avisen har ment det eller ikke, så hører jo også menn som Knut Hamsun, Hans Kinck og Aukrust med til stor-trærne. Men så sier avisen: «I dag er det snauhøg i Norge, tyskerne har rasert og fjernet norske menn og kvinner som kunde tenkes å bli ledere for sitt folk. Bare noen få har unnått rovhogsten og kjemper Norges kamp utenfor Norges grenser. No må det norske folk selv ta fatt. Enig og fast», hevder avisen, «må vi stå sammen om den nye anonyme ledelse «heimefronten» har skapt i nådens stund av nasjonalsinnede nordmenn uten navn. - det er de nye ledere som skyter opp av folkedypet».

Hvem er så disse stor-trærne som unnått «rovhogsten» og kom seg over til England i 1940, og de som har vokst opp av folkedypet her heime under krigen? Jo, det er vel Carl Joachim Hambro, Johan Nygaardsvold, Oscar Torp, Trygve Lie, Worm-Müller og Øksnevad samt hr. Jemtland. Allerede ved å bli sammenliknet med disse herrer er det vel sannsynlig at våre virkelige høvdinge fra det forrige århundre vilde snu seg i sine graver, så det er neppe nødvendig å gjøre gravens uro enda større ved å nevne Rilsen, Larsen. Riktig store og solide trær lar seg vanligvis ikke rykke opp med roten og flytte milevis avsted. Riktignok var det en kraftig storm som blåste opp her i april 1940, men når den klarte å flytte noen trær helt over til England, så kan vel ikke disse trærne ha vært av så store dimensjoner allikevel. Husker forfatteren av artikkelen i «Siste nytt»

styrker som under marskalk Meretzkovs ledelse har jaget de tyske barbarer ut av det nordligste Norge. Den norske regjering gleder seg over det tillitsfulle samarbeid mellom våre to land, og Sovjet-Samveldets innsats for å knekke nazismen vil aldri bli glemt i Norge».

Hvis avisen «Siste nytt» mener noe med å trekke fram våre høvdinge fra det forrige århundre, så vil den vel ha visse vanskeligheter med å kombinere deres uttalelser med de handlinger som storkarene borte i London øver. Eller kanskje Munch, Bjørnson og Michelsen så feil i disse tingene. Det vil i tilfelle være ganske merkelig, for de har sett riktig på omtrent alle andre områder, og la meg da også sitere en annen av høvdingene, Ivar Aasen, som sier:

«Lat oss inkje Forfederne gloymma, under alt som me venda og snu; for det gav oss ein Arv til å gøyma, han er større enn mange vil tru».

Ja, for «Siste nytt» vil vel ikke benekte at Munch, Michelsen og Bjørnson hører til våre forfedre, og den arv de i denne henseende har gitt oss, tilsier oss ikke noe forbund med slavismen som er rettet mot vår egen stamme, men forplikter oss tvert imot til å holde oss vekk fra enhver forbindelse med østens folk og søke kontakt med våre frendefolk i Europa.

Det er i det hele tatt farlig for motstanderne av den nye tid å trekke fram våre åndshøvdinge og ta dem til inntekt for seg. De lever i sin gamle verden, motstanderne av nasjonalsocialismen. De venter at forholdene etter krigen skal kunne bli noenlunde de samme som før. De tror at demokratiet i sin gamle form fortsatt skal kunne herske over verden og skape lykkelige folk, men Fridtjof Nansen var for over 30 år siden av en annen mening:

«En gjenfødelse må komme», sier Nansen, «en ny tid med nye idealer - da de åndelige verdier igjen er blitt målet og det materielle bare blir et middel. - da mobben og middelmadigheten ikke lengre regjerer verden».

Fridtjof Nansen er også en av de høvdingene som «Siste nytt» sikter til i sin artikkel. Det er bare sørgelig for «Siste nytt» og dens lesere at benevelsen «middelmådighet» - så vidt vi kan forstå - rammer dem ganske direkte, og det var ikke meningen at de store trærne som unnått rovhogsten og kom seg over til London eller andre steder hen, av selveste Fridtjof Nansen skulde reduseres til slik småskos. Og hvem er det som regjerer deres verden? Er det ikke som Nansen sier mobben? Eller finnes det noen annen benevelsel på de terrorister og sabotører som utenfra og innfor vårt lands grenser søker å tilføre det norske folk sår som under omstendigheter kan bli dets bane?

Det var nettopp det store ved våre høvdingeslektelser i det forrige århundre at de så hva som var galt ved det norske folk. De var klar over hvilke krefter som lå bundet i den norske folkenaturen, og de skjønt også hva det var som hemmet deres utvikling, og så ofret de hele sitt liv på å varsle det norske folk om den fare som truet det, og de pekte ut vegen som folket måtte gå for å vinne fram til nasjonal erkjennelse og til fortsatt nasjonalt liv. Den store nasjonale veksel som fulgte disse høvdingeslektelser i det forrige århundre, førte fram til frihetsverket i 1905. Men selv da lyktes det ikke å fullføre det nasjonale nyreisningsarbeid. Det manglet en mann og en idé som ikke bare kunde trykke det verket som var øvd, men også evnet å føre det videre. En mann som Hans E. Kinck skjønte dette, og rettet advarende ord til det norske folket. Sål-des sa han:

«1814! 1905!

Man har brakt noen formalia i orden. Det er visnok bra det som er gjort. Men i virkeligheten er det dog bare et skjød på teigen som er ordnet. Det er reist merkestener, og kross er høgd i berz. Det vesentlige og det vanskelige står tilbake, nemlig det som er innenfor og mer enn på papiret: frihetens innhold, selve selvstendigheten. Den er nemlig ikke fraser og resolusjon og folkemøter.

Folket er i dag ut over frøsnes barnedr. Stunden er inne til noe mer. Vil man ofre? Eller får vi atter bare inn til et nytt sekel i fraser og halve tiltak?»

Og Olav Aukrust forstod at frihets-

ikke rett», sier mange, «til å gjøre oss til talsmenn for hele det norske folk og heve oss opp til ledere for folket.» Det er vel atter en gang flertallet som skal ha rett, men hva sier ikke Ibsen om dette:

«Jeg agter å gjøre revolusjon imod den løgn at flertallet sidder inde med sandheden. Hvad er det for sandheder, som flertallet plejer flokke sig om? Det er de sandheder, som er såvidt tilrås, at de er på vejen til at bli affældige. Men når en sandhed er ble't så gammel, så er den også på gode veje til at blive en løgn, mine herrer.»

«Sjå på dei beste, ikkje på dei fleste», sier Hans Seland. Jeg tror nok de fleste vil innrømme at «stortrærne» borte i London vil se ut som småkratt sammenliknet med de store, staute trærne i forrige århundre. Og hvem foretrekker egentlig den enkelte nordmann hvis han vilde tenke særlig og fornuftig over tingene? Ibsen eller Øksnevad, P. A. Munch eller Worm-Müller, Nansen eller Rilsen-Larsen, Chr. Michelsen eller Carl Joachim Hambro? Vi i Nasjonal Samling er så inderlig overbevist om at de store trærne fra det forrige århundre - og fra vårt også for den saks skyld - står sammen med oss i den norske fronten som Nasjonal Samling har reist her i landet og vi vet at som det norske folk før har hentet kraft og styrke hos sine store menn, så vil det også i disse tidene kunne benet klarsyn og forståelse hos dem. Bli'r tåken for tett, så søk hen til de store trærne. De ruver over tåkelaget og fra deres topper kan en skue langt inn i framtiden.

«Men», vil man si, «de er døde disse store mennene våre. De lever ikke lenger.» Ja, det er riktig, det. Noen av dem er døde selv om vel en Hamsun og andre lever ennå. Men så er det vokst opp et nytt stortre i skogen, et som har suget kraft og styrke fra de andre og som har samlet alle de egenskaper i seg som disse hadde. Vidkun Quisling har tatt lærdom av våre store menns profetier. Han har fulgt Ibsens ord:

De store trærne.

Av Willy Klevenberg.

HOLD HODET OVER TAKEN, sier den tyske kulturhistorikeren Jacob Burchardt. Ja, det er sanneligvis ikke så lett bestendig i de tidene vi gjennomlever. Den nye tid og nyordningen i Europa kjemper seg fram gjennom et tålegelende, egyptisk mørke mot urett og vold, mot løgn og bedrag, mens motstanderne driver et intenst tåkelegningsarbeid for å skjule sin egen manøver og for om mulig å vilde folkene slik at de ikke får øye på den nye tids veg og dens mål. Vi skal innrømme at motstanderne av den nye tid har benyttet sine tåkelegningsmetoder meget klokt og med godt resultat, men nettopp derfor ser vi det som vår oppgave å gjøre folk oppmerksom på at de er på villspor, og at de har vært utsatt for løser som har gjort opp sitt bestikk galt.

Vårt norske folk i dag minner i mangt og meget om Peer Gynt da han traff Dovregubbens datter. Han vilde gjerne se tingene annerledes enn de var, og slik ble det at svart tyktes hvitt, og hvitt tyktes svart, og tyktes ble, og skidnet tyktes rent. Men da han havnet hos Dovregubben selv — den tids Rottenikk eller leder av «heimefronten», så klarte han ikke riktig å følge med i tåkeleggingen og forvirringen, slik at Dovregubben måtte ta ham i «kur mot den hersens menneskenatur». «I venstre øye jeg risper deg litt, så ser du skjevt, men alt du ser, tyktes glitt og gjevt».

Jeg er kommet over et illegalt skrift fra fredag den 12. januar i år som bærer tittelen «Siste nytt». Her står en artikkel som heter «De store trærne». Avisen kommer tydeligvis fra nordmenn i Sverige, for den benytter svenske ord i mangel av norske.

«Et land og et folk», heter det, «oppreges av ledere som skyter opp av folkedypet, de store personligheter, menn eller kvinner, som i kraft av sine rikere evner, sin vilje, flid og dyktighet, hever seg opp over gjennomsnittet. Slik har det vært i alle land gjennom tidene, og slik vil det alltid være». Og avisen fortsetter: «Vårt land hadde mange av disse store, staute trærne i forrige århundre. Det var de store personlighetene, høvdingskikkelsene, som vokste fram av folket som Norges ansikt utad mot verden, styret og utviklet folket og preget det gjennom eksemplets makt. Det føltes som en åre å være nordmann. Det gav kraft og selvtillit i utlandet å kunne si: «Jeg er norsk». Måtte det alltid være slik», sier avisen. «Dette er den viktigste arven våre fedre har etterlatt seg. Det er vår plikt og vår oppgave å forvalte den, verne om den, øke den slik at våre barn og kommende slekter kan få leve i et fritt land med rikere minner, i trygghet og fred».

Ja, det er riktig som det sies; vi har hatt mange store, staute trær som har ruvet langet utover Norges grenser, og når avisen snakker om forrige århundre, så måtte det vel være menn som Bjørnson, Ibsen, Vinje, P. A. Munch og Aasen, for å nevne noen, og Nansen og Christian Michelsen, for å ta med to som også levde langt inn i vårt århundre, og enten avisen har ment det eller ikke, så hører jo også menn som Knut Hamsun, Hans Kinck og Aukrust med til stor-trærne. Men så sier avisen: «I dag er det snauhod i Norge, tyskerne har rasert og fjernet norske menn og kvinner som kunde tenkes å bli ledere for sitt folk. Bare noen få har unngått rovhester og kjemper Norges kamp utenfor Norges grenser. Noe mer det norske folk selv ta fatt. Enig og fast, hevder avisen, «må vi stå sammen om den nye anonyme ledelse «heimefronten» har skapt i nedens stund av nasjonalsinnede nordmenn uten navn. — det er de nye ledere som skyter opp av folkedypet».

Hvem er så disse stor-trærne som unngikk rovhester og kom seg over til England i 1940, og de som har vokst opp av folkedypet, her hjemme under krigen? Jo, det er vel Carl Joachim Hambro, Johan Nygaardsvold, Oscar Torp, Trygve Lie, Worm-Müller og Oksnevad samt hr. Jemtland. Allerede ved å bli sammenknet med disse herrer er det vel sannsynlig at våre virkelige høvdinger fra det forrige århundre vilde snu seg i sine graver, så det er neppe nødvendig å gjøre gravens uto endte store ved å nevne Rilsen-Larsen. Riktige store og solide trær har seg vanligvis ikke rykke opp med roten og flytte millevs avsted. Riktignok var det en kraftig storm som blåste opp her i april 1940, men når den klarte å flytte noen trær helt over til England, så kan vel ikke disse trærne ha vært av så store dimensjoner allikevel. Husker forfatteren av artikkelen i «Siste nytt» en mann som het Jonas Rein som under Eldsvollsforhandlingen i 1814 kom med følgende replikk:

«Her gives Mænd iblandt os, der truer med at forlade Fædrelandet, saafremt det bliver frit. Bort med dem! Lad dem længe nok sky det Land, hvis uegte Sonner de er! Kun at de vilde gjøre os den Tjeneste at fortie fra hvilket Land de uddrogs. Der borte har man sluttet forbund ikke bare med den makt som førte oss inn i krigen, men har også inngått en allianse med bolsjevikene i det uten å ta hensyn til hva våre store høvdinger har sagt om et slikt forbund. P. A. Munch sa engang disse ordene:

«Nordens nasjonalitet trues ikke fra Tyskland, men fra slavismen ifra despotiets sold. Mot slavismen må hele germanismen holde sammen som det trygge vern for den europæiske frihet».

og Bjørnstjerne Bjørnson hevdet: «Vi er folk av samme stamme ikke bare i Norden, men hvor den germanske stamme bor og bygger».

Chr. Michelsen sa i sin siste store politiske tale så sent som i 1925 hvor han behandler Moskvalederne her hjemme: «Enhver lefling med disse lederne er en forbytelse mot vår ungdom, mot vår kultur, mot våre hjem, og han sier om vår framtid at den «må bygges på nasjonal grunn. Den må være i pakt med våre beste nasjonale tradisjoner, den må være lydher for våre nasjonale instinkter, og den har intet å gjøre med russiske metoder».

Men så svarer de store trærne borte i London med å slutte pakt med slavismen og bolsjevismen mot vår egen stamme, og de sender hilsmingstelegrammer til Sovjet i anledning av oktoberrevolusjonen i 1917:

«Hilsen fra H. M. Kongen til president Kallinin.

Det er meg en glede i dag å sende mine hjertelige hilsener til Deres eksellense, Sovjet-Samveldets regjering og Deres vespede styrker som kjemper også for Norges frigjøring. Jeg ser i denne felles kamp det beste grunnlag for et fortsatt hjertelig forhold mellom våre folk.

Haskon R.

Hilsen til marskalk Steln fra statsminister Nygaardsvold.

I anledning av årsdagen for revolusjonen sender jeg Deres eksellense, Sovjet-Samveldets regjering og dets folk mine beste hilsener. I første rekke hilses det norske folk de tapre

styrker som under marskalk Meretzkovs ledelse har jaget de tyske barbarer ut av det nordligste Norge. Den norske regjering gleder seg over det tillitsfulle samarbeid mellom våre to land, og Sovjet-Samveldets innsats for å knekke nazismen vil aldri bli glemt i Norge».

His avisen «Siste nytt» mener noe med å trekke fram våre høvdinger fra det forrige århundre, så vil den vel ha visse vanskeligheter med å kombinere deres uttalelser med de handlinger som storkarene borte i London over. Eller kanskje Munch, Bjørnson og Michelsen så fell i disse tingene. Det vil i tilfelle være noe ganske merkelig, for de har sett riktig på omtrent alle andre områder, og la meg da også sitere en annen av høvdingene, Ivar Aasen, som sier:

«Lat oss inkje Forfederne gloymna, under alt som me venda og snu; for det gav oss ein Arv til å røyma, han er større enn mange vil tru».

Ja, for «Siste nytt» vil vel ikke benekte at Munch, Michelsen og Bjørnson hører til våre forfedre, og den arv de i denne henseende har gitt oss, tilser oss ikke noe forbund med slavismen som er rettet mot vår egen stamme, men forplikter oss tvert imot til å holde oss vekk fra enhver forbindelse med østens folk og søke kontakt med våre fæderfolk i Europa.

Det er i det hele tatt farlig for motstanderne av den nye tid å trekke fram våre åndshøvdinger og ta dem til inntekt for seg. De lever i sin gamle verden, motstanderne av nasjonalsocialismen. De venter at forholdene etter krigen skal kunne bli noenlunde de samme som før. De tror at demokrati i sin gamle form fortsatt skal kunne herske over verden og skape lykkelige folk, men Fridtjof Nansen var for over 30 år siden av en annen mening:

«En gjenfødelse må komme», sier Nansen, «en ny tid med nye idealer — de åndelige verdier igjen er blitt målet for det materielle bare blir et middel. — da mobben og middel-mådeligheten ikke lenger trøstet verden».

Fridtjof Nansen er også en av de høvdingene som «Siste nytt» sikter til i sin artikkel. Det er bare sørgelige for «Siste nytt» og dens lesere at benevelsen «middelmådighet» — så vidt vi kan forstå — rammer dem ganske direkte, og det var vel ikke meningen at de store trærne som unngikk rovhester og kom seg over til London eller andre steder hen, av selveste Fridtjof Nansen skulde reduseres til slik småskor. Og hvem er det som reviderer deres verdier? «Eier finnes det noen annen benevelselse på de terrestrer og sabotrøst som utenfra og innifra vårt land grenser søker å tilføre det norske folk så som under omstendigheter kan bli dets bane?»

Det var nettopp det store ved våre høvdingskikkelse i det forrige århundre at de så hva som var galt ved det norske folk. De var klar over hvilke krefter som lå bundet i den norske folkenaturen og de skjont også hva det var som hemmet deres utvikling, og så ofret de hele sitt liv på å værdie det norske folk om den fare som truet det, og de pekte ut veien som folket måtte gå for å vinne fram til nasjonal erkjennelse og til fortsatt nasjonalt liv. Den store nasjonale veksel som fulgte disse høvdingskikkelse i det forrige århundre, førte fram til frihetsverket i 1905. Men selv da lyktes det ikke å fullføre det nasjonale nyvelsingsarbeid. Det manglet en mann og en idé som ikke bare kunde trykke det verket som var øvd, men også erode i fare det videre. En mann som Hans E. Kinck skjont dette, og rettet advarende ord til det norske folk. Sålledes sa han:

«1814! 1905! Man har brakt noen formalla i orden. Det er visstnok bra det som er gjort. Men i virkeligheten er det dog bare et skjevt, på teigen som er ordnet. Det er reist merkestolper, og kross er høvd i berz. Det vesentlige og det vanskelige står tilbake, nemlig det som er innenfor og mer enn på papiret: frihetens innhold, selve selvstendigheten. Dem er nemlig ikke fraser og resolution og folkemøter. Folket er i dag ut over frasenes barneår. Stunden er inne til noe mer: Vil man ofre? Eller går vi atter bare inn til et nytt sekel i fraser og halve tiltak?»

Og Olav Aukrust forstod at frihetsverket i 1905 var bortkastet, og at det norske folket allikevel gikk sin undergang i møte hvis det ikke steg fram en mann som hadde tydet våre gamle åndshøvdings profetier, hadde forstått årsaken til vår nasjonale skjensel, og evnet å finne veien ut av uføret. «Eg leita etter ein mann. Eg spurde mi sjæl: kvarhelst finn du, min lengs-l, han som retelig veit kva det gjeldst. Ein mann, som var skam, var natt og var naud hov lodd. Som sterk ris einsleg og bratt upp or tidshavskodda».

Det er ikke nok å trekke fram våre store menn. Man må også vite hva de har sagt. Man må kunne tyde det, og man må framfor alt ta lærdom av det og kunne bruke det i det praktiske liv. Vi i Nasjonal Samling er blitt beskyldt for å misbruke våre høvdinger ved at vi tar dem til inntekt for oss. Men vi mener nettopp i våre dikterprofetors ord å ha funnet en samklang med det grunnlag Nasjonal Samling bygger sin eksistens på og de retningslinjer vi arbeider etter. «Men vi har

ikke rett», sier mange, «til å gjøre oss til talsmenn for hele det norske folk og hevve oss opp til ledere for folket». Det er vel etter en gang flertallet som skal ha rett, men hva sier ikke Ibsen om dette:

«Jeg agter å gjøre revolusjon imod den løsen at flertallet sidder inde med sandheden. Hvad er det for sandheder, som flertallet plejer flokke sig om? Det er de sandheder, som er såvidt tillars, at de er på vejen til at bli affældige. Men når en sandhed er bleit så gammel, så er den også på gode veje til at blive en løgn, mine herrer».

«Stå på dei beste, ikkje på dei fleste», sier Hans Seland. Jeg tror nok de fleste vil innrømme at «stortrærne» borte i London vil se ut som småkratt sammenknet med de store, staute trærne i forrige århundre. Og hvem foretrekker egentlig den enkle nordmann hvis han vilde tenke ærlig og fornuftig over tingene? Ibsen eller Oksnevad, P. A. Munch eller Worm-Müller, Nansen eller Rilsen-Larsen, Chr. Michelsen eller Carl Joachim Hambro? Vi i Nasjonal Samling er så inderlig overbevist om at de store trærne fra det forrige århundre — og fra vårt århundre — er den saks skyld — står sammen med oss i den norske fronten som Nasjonal Samling har reist her i landet, og vi vet at som det norske folk for har hentet kraft og styrke hos sine store menn, så vil det også i disse tidene kunne henet blaravn og forståelse hos dem. Bli tåken for tett, så søk hen til de store trærne. De ruver over tåkelaget og fra deres topper kan en skue langt inn i framtiden.

«Menn, vil man si, «de er døde disse store mennene våre. De lever ikke lenger». Ja, det er riktig, det. Noen av dem er døde selv om vel en Hamsun og andre lever enno. Men så er det vokst opp et nytt stortre i skogen, og som har suget kraft og styrke fra de andre og som har samlet alle de egenskaper i seg som disse hadde. Vidkun Quisling har tatt lærdom av våre store seeres profetier. Han har fulgt Ibsens ord:

«Mærk hvor du står du dagens norske broder. Tyd tidens tegn, med den er du i pagt.»

Han har selv sett dyper og lengre enn de fleste og dertil har han tatt konsekvensen av sitt syn og forsøker å omsette i praksis de ting som de tidligere høvdinger riktignok så, men ikke evnet å gjennomføre; kanskje fordi de bare var teoretikere kanskje fordi tiden ikke var moden for dem, og der finner vi atter et ord i Ibsen som kan passe på vår tids store høvdingskikkelse:

«Alt mangen har oss sagt, og vist hvor vejen var for nu, de pekte, men du gikk den, du.»

Spørsmålet er no bare, og det er et spørsmål om liv og død for det norske folk: Vil det følge Vidkun Quisling på hans veg opp mot høvdene, eller vil det fortsatt gå i tåken blant småkrattet, middelmådigheten og mobben? Den første veien fører til fortsatt liv for vårt folk, til storhet og velferd. På den andre veien vil man uvegerlig gå i tåke utfor stupet.